

Fizikusok társasága

Az Eötvös Loránd Fizikai Társaság Csongrád megyei csoportja igyekszik lehetőségeket és szervezeti kereteket teremteni a megyében dolgozó közép- és általános iskolai tanárok és más területen dolgozó fizikusok szakmai fejlődéséhez. Próbálkoznak a diákoknak a tantárgy iránti különös érdeklődésének felkeltésével is. Legkevésbé sikeres az a törekvésük, amely a termelővállalatok és a tudományos kutatók gyakoribb találkozására, és együttműködésük kialakítására irányul. A fizikai kutatások új eredményeinek megismeretetésére a csoport rendszeresen szervez előadásokat, ezekre nemzetközi hírű külföldi és hazai tudósokat kér fel előadónak. Más intézményekkel közösen bekapcsolódik ismeretterjesztő,

hépszerűsítő előadás-sorozatokba. Szervezi a fizikus-vándorgyűléseket, országos tanácsai ankétokat, tudományos konferenciákat. Bekapcsolódik az általános és középiskolai fizikatanárok szakmai továbbképzésébe. A TIT-tel közösen bemutatót és kísérletező-délutánokat szervez nemcsak Szegeden, hanem a megye más városában is. Részt vesz az országos Eötvös- és Ortutay-fizikai versenyek megszervezésében. A megyei tanács oktatási osztályával együttműködve rendezik meg a Budó Ágoston megyei feladatmegoldó versenyét. Számíthatnak a csoport tagjaira a felkészülésük segítésében azok a kiemelkedő képességű középiskolások, akik a fizikai diákolimpián indulnak.

Szegeden és Hódmezővásárhelyen működik városi csoport. A taglétszám kétszázhoz közelít. Csongrádon most szerveződik új egység.

Az egyesületi szakmunkának döntő része a tudományos munka. A tagok közül évente külföldi kiküldetésre mindössze egy-két főnek van lehetősége. Ez bizony elenyészően kevés. Az utazások során szerzett tapasztalatok csupán egy-egy mikroközösség munkáját segíthetik.

Az egyesületi tagok felhalmozott tudásanyagának elzárása a termeléstől ma igencsak luxusnak tűnik. A fizikusok és a termelővállalatok részéről egyaránt feltétlenül szükséges lenne az egymás felé közeledés.

B. I.

Hol férnek el a középiskolások?

Szegedi prognózis

rosi tanács művelődésügyi osztálya kizárólag a saját intézményhálózatán belül „gazdálkodhat” — és nagyon nehéz feladatnak látszik a gyerekek elhelyezése még akkor is, ha a vidékről itt tanulóknak csak a mai arányával számolunk. Az előzetes megoldási tervek kialakításánál azt is figyelembe kellett vennünk, hogy éppen a következő években, a legnagyobb létszámnövekedés idején lesz tanteremigényük a nemrég bevezetett technikusképzésben résztvevőknek, a középiskolai ötödik évfolyamoknak...

— Nézzük meg akkor, kérem, a „megoldási tervet”.

— Figyelembe kellett vennünk, hogy a meglévő középiskolák — változatlan körülmények között — a jelenleginél több gyereket kénytelenek fogadni.

— Kaphatnánk példát a mostani zsúfoltság mértékére?

— A Radnótiban hagyományosan hat párhuzamos osztály indult; néhány éve már hét első osztályt szerveznek, az idén 8 első osztályt indítottak, minden járókelő láthatja, a pincében tanulnak a gyerekek. A Tömörkénynek két osztályát a textilipari szakközépiskolába kellett kihelyezni, a Honvéd kollégium tanulói a Radnóti kihelyezett osztályként saját kollégiumi épületükben tanulnak.

Negyven-negyvenötven vannak egy-egy osztályban. — *Hány tanterem kellene összesen, hogy a következő években a 3 ezer 500-zal több középiskolást elhelyezzék?*

— Nagy létszámú osztályokkal számolva: 96-98 osztályterem szükséges. Az idén szeptemberben megnyílik az új, 24 tantermes iskola. 1989. szeptemberében belép a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola 8 új tanterme. A Fodor József Szakközépiskola 8 konténertanteremmel bővül, erre a pénz megvan, az előkészületeket megtettük, az első négy konténer 1988—89-ben, másik négy az 1989—90-es tanévben rendelkezésre áll. Sajnos a 20 tantermes új, rókus középiskola építéséről most kénytelenek voltunk lemondani, ám nem véglegesen, az idén elkészülnek a kiviteli tervek, s 1991-ig szeretnénk megépíteni.

— *Ez eddig 60 osztályterem, hiányzik 36-38, ha jól számolok. És ha a legelőször sorolt adatokat tekintem, úgy látszik, hogy az 1989—90-es tanévben, ha az építkezések az előbbieket szerint haladnak, akkor is kevesebb lesz 18 tanteremmel, mint kellene, s 1990—91-ben kevesebb lesz — ugyanennyivel. Mit fognak csinálni?*

— A megoldási javaslatainkról a tanács végrehajtó bizottsága február 11-én dönt. Mint mondtam, csak saját intézményhálózatunkon belül tudunk gondolkodni, ezért javaslatokat tesztünk meglévő épületeink átalakítására. Alagsori helyiségek jöhetnek szóba, kollégiumi tanulószobákat vehetünk igénybe. A három

évvél ezelőtti pénzihiány miatt leállított felújítást a Rózsa Ferenc szakközépiskolában folytatjuk, az udvari épület remélhetően 1989-re elkészül.

— *A várható gondokrol bajokról megoldási tervekről mostanában a legkülönbözőbb fórumokon tanácskoznak. Vannak, akik azt mondják: az általános iskolákban folyamatosan csökken a tanulók száma, tehát általános iskolai tantermeket kellene — átmeneti időre, ideiglenes jelleggel — igénybe venni.*

— Még a gondolatától is fádom. A művelődésügyi osztály dolgozójaként végigéltem-kínlódtam a szobánforgó nagylétszámú korosztály útját. Nem volt elég helyük az óvodában, az általános iskolában, pontosabban nem ott volt a hely, ahol éppen kellett volna. Ha most, amikor a középiskolába érkeznek, az általánosban újra váltott műszakban kellene tanítani... Tessék meggondolni, hogy az 1990—91-es tanév után még évekig tart a zsúfoltság a középiskolákban. Alighanem megengedhetetlen, hogy az általános iskola is visszalépjen, s a 90-es években is váltótanítás legyen — több körzetben.

— *Sokan attól tartanak — alighanem joggal —, hogy az alapfeltételeknek a megléte esetén sem tanulhatnak ott a gyerekek, ahol szeretnének, vagy ahol a szüleik szeretnék. A gimnáziumokba igyekvők számítanak a legsúlyosabb feszültségekre.*

— Az ismét említettem, hogy a beiskolázást ezúttal másfél évvel korábban kell megterveznünk. Az 1988—89-es tanév az új gimnázium mellett nem igényel más fejlesztést, de a képzési profilok bővítésére már szükség van. A Bebrits szakközépiskolában új, vilamos szakcsoport, a Rózsa Ferenc gépjármű karbantartó osztály indul, ruhagyártó szakközépiskolai osztályt szervez a Textilipari szakközépiskola, ipari elektronikai szakcsoport indul a Dériben. Bizonyos nagyságrendő kényszerű „átirányítás” eddig is volt, vagyis akit nem vettek fel az első, és a második helyen megjelölt iskolatípusba, annak felajánlottak még üres helyekkel rendelkező iskolát. A következő években nyilvánvalóan jóval többen kerülhetnek ilyen helyzetbe. A megye iparszerkezetéből következő az a speciális szegedi probléma, hogy kevés a lányok választási lehetősége. Most is 60 százaléka az arányuk a gimnáziumokban, s az elhelyezkedési lehetőségeik egyre csökkennek, de még továbbtanulási esélyeik is. Hogy ezen a rossz, előnytelen arányon változtassunk, ahhoz feltétlenül új szakmákat kell találni-kínálni.

— *Csak hogy a vállalatok nem érdekeltek a szakmunkások képzésében; a gazdaság szakemberszükségletét prognosztizálni, előre tudni, hogy 4-5 év múlva milyen szakemberek kellenek — Magyarországon jelenleg szinte lehetetlen. S bármennyire méltánulandók a városi művelődésügyi irányítás erőfeszítései — nem mondhatni, hogy könnyű évek elé nézünk.*

Sulyok Erzsébet

Kiállítási napló

Arcokba mentett jelen

Nagy fába vágta fejszéjét *Moldvay Győző* és a Hatvani Galéria, amikor a hetvenes évek közepén *portré- és tájképbienálék* szerzésére vállalkozott. Két korszerűtlen műfaj, két lerágott csont — vélem hallani a fanyalgókat, s bizony a hazai képzőművészet kiállításait, alkotói tendenciáit, piaci igényeit és stílustörekvéseit ismerve, a vállalkozás sikerére én sem fogadtam volna. A VI. országos *portrébiennálé anyaga*, amelyet most a vásárhelyi Toronyai múzeum emeleti termeiben láthatnak az érdeklődők, ha nem is gyarapítja a vállalkozók érveit, de nem is kérdőjelezi meg azt. A szervezők jól gondolkodtak, amikor megcsúfolt műfajok újraélesztésére adták fejüket, erejüket és pénzüket, bizonyára hittek abban, míg ember él a Földön, a művészetek nem mondhatnak le az antropomorf ábrázolásokról, s az emberi arénál, az emberi tekintet megörökítésénél nem sok gazdagabb és izgalmasabb feladat várhat a művészekre. Külön is szólni kell arról a misszióról, melyet a *Délsziget* vállalt föl Hódmezővásárhely és Hatvan szellemi-művészeti hidverésében, melynek közélfogható és szemmel látható eredménye a kölcsönös kiállításcsere, és az ezt kísérő találkozáások, viták, megmérések.

A portréműfaj a feltörekvő polgárság nagy divátja, a XVIII—XIX. század uralgó festészeti, szobrászati témája. De hogy végigkísért a művészetek történetét, arra hadd emlékeztessék két távoli példával. Időbeni és minőségi pólusok egyszerre: az egyiptomi Nofretete vázlatos arc-mása és az ötvenes évekből fölsejlt kövérkés, kerek és kopasz vezér idealizált képe. Talán ezek is igazolják: az arcok — legyenek bár ismeretlen emberek megörökítő alkotások — mindig *többek a konkrét személy vonásainál*, tekintetének tükrénél. A művész szelekciójá révén üzeneteket küld a korról, a divatokról, eszményekről, érzelmekről; tudósít viseletekről, a modellek hovatarozásáról, a korabeli stílustörekvésekről. Egyszóval minden értékes portré születése koráról is ökömentum. A mindenkor jelen művészi dokumentuma.

A mostani biennálé is sok információval szolgál: milyen személyiségek foglalkoztatják a művészeket, kiket tartanak érdemesnek a megörökítésre, modellek után dolgoznak, vagy mai típusokat keresnek, fontos-

nak vélik-e a hasonlóság kritériumát, vagy bátran írják át egy magasabb szempont szerint a konkrét formákat, karakteres vonalakokat? A hatodik sereg szemlén természetesen láthatunk közhelyeket, unalmas és fáradt tanulmányokat, üres lecke-felmondásokat, de értékes utalásokat és jó műveket is. Az alkotások tipusait tekintve most is megtalálhatók a *jéles személyiségeket ábrázoló művek*, de a mostani tárlatot nem nyomtasztják a közelmúlt nagy árnyakat vető évfordulós leckéi. Így őszintébb lehetett a választás, kevésbé görcsös a megvalósítás. Többek között Barcsay Jenő, Juhász Gyula, Herman Ottó, Galyasy Miklós, Plohn József, Koós Károly, Rudnay Gyula, Karinty Frigyes, Gulácsy Lajos arcát, örökét keresik a művészek. A sorból két alkotást emelek ki: *Szathmáry Gyöngyi* Moholy-Nagy László ábrázoló domborműves portréjában szerencsés szemmel és alkotói fantáziával ülteti át egy más műfajba az avangárd művész keményen megrajzolt önportréját, *Gulácsy Horváth Zsolt* pedig szikár, s mégis szeretetteljes szoborban örökíti meg Rudnay Gyula arcvonásait, tartását, jellemét. Kortársaink közül *Vecsesy Sándor* Tamás Menyhért költőről festett „kozmosz” portrét, *Gábor Mariann* Rónai Mihály András arcát-szemlémet kutatja. E csokorból messze kiemelkedik *Orosz János* Cserhalmi Györgyöt ábrázoló képe. Több ez egyszerű arcánál. Egy magartartásforma, erkölcsi tartás, színészi-emberi jellem megfogalmazása. Méltó ikerpárja *Szalay Ferenc* egy régebbi képének, A költőnek, amely Buda Ferenc jelképessé növelt portréja.

Azt mondják, a művész legolcsóbb modellje ön maga. Mégis kevés az önarckép. (Vagy nem mernek a művészek tükröbe nézni, vagy valóban olcsó a modell, esetleg már nem is siker modell után festeni, mintázn.) Izgalmasnak és felbontottságában, mozaik-szerűségében is jelentős műnek érzem *Tamás Ervin* önportréját, s az egész tárlat egyik fő művének *Tóth Ernő* vázlatos látomását, az Önarckép a bábszínházban című festményt. Fontos a műfajban az általános arc, a típuskeresés. Olyan költői művek, mint *Tenk László* Szindbádja, *Balás Eszter* Judith című kisbronzja mellett megtalálható *Vilhelm Károly* kvalitásos, molliere-i Kettős alakja, vagy *Patay László* a művé-

szer mai identitását, feladatvállalását megkérdőjelező A festő című alkotása. S két olyan mű, mely a tárlat elmezőnyét erősíti: *Németh József* fiatal parasztfiúja, a Kamasz, és *Péterfy Gizella* festett terakottája, a tipusteremő, sorduló mivoltának kiszolgáltatott fiú. Öröm, hogy több fiatal művész is vállalja az emberi arc ábrázolását, a tekintet közvetítet- te érzélem- és gondolatvilág alkotói megfogalmazásait, a jellemábrázolást. *Simsay Ildikó* (Gyermekekori emlék), *Müller Agnes* (Arc), *Kiss Sándor Lajos* (Kalitka), *ifj. Iván Szilárd* (Ülő lány). Hogy az összkép ellentmondásos? De nál jelenünk is az.

Sok érdekes megközelítési lehetőségéről lehetne-kellene még írni, de hát akkor mi maradna a tárlatlátogatóknak a felfedezés örömeiből? A kérdések sorjázhatnának: kell-e, hogy a mű hasonlítson modelljére; melyek a tipizálás lépcsőfokai; a puszta arc, vagy a környezettel erősített portré a hatásosabb; ábrázolni vagy kifejezni a nemesebb feladat ma; egyáltalán, van-e érdekesebb, izgalmasabb téma az embernél, a tekintetnél, a „lélek tükrénél”? Mert: „*sok van, mi csodálatos...*”

Tandi Lajos

A februári Tisztáj

Nagy „nevekkel” kezd a februári Tisztáj: a különleges látásmóddal és stílus-érzékkel megáldott író, *Sarusi Mihály* négy rövid, szösszenetnyi elbeszéléssel és a Vajdaság egyik legjelentősebb prózáírójának, *költőjének, Brasnyó István*nak epikus hosszúversével. Mellettük a városunkat is megjáró *Kárpáti Kamil*, valamint *Gazdag Erzsé* és *Tandori Dezső* jelentkeznek verssel a szépirodalmi rovatban.

Bálint B. András rendkívül izgalmas dolgozatot közöl *Enyhíteni a szenvedést* címmel. „A boldog családok mind hasonlóan egymáshoz, minden boldogtalan család a maga módján az.” A Tolsztojtól kölcsönkért motívó bölcse összefoglalással jelzi, mi olvasható ebben a vallásszociográfiai tanulmányban.

A Tanulmány rovatban — az új Tisztájra oly jellemzően — a József Attila-örökség újabb aspektusával ismerkedhetünk meg: *Vasy Géza* írt szép, értő esszét „a nagy te vagy”

címmel Nagy László verséről.

Az elmúlt év augusztusában rendezték meg Szegeden, Szentesen és a fővárosban az első magyarországi Böll-szimpoziumot. Az előadások anyagából adtatmas válogatást a februári Tisztáj: *Herbert Hoven*, *Robert C. Conrad* és *Gürsel Aytac* egy-egy tanulmányát közli.

A januári számban kezdődött *Sik Csaba* művészeti esszéjének publikálása. A *Pablo Ruiztől Picassóig* című írás második részét az idei második szám közli. A Tisztáj-galériában *Bodri Ferenc Sulyok Gabriella* munkásságát mutatja be. Az ismerkedést könnyítendő a művészről grafikai illusztrálják a folyóiratot.

Zárul kritikák olvashatók: *Mezey László Miklós* A csehszlovákiai magyar irodalom bibliográfiája 1971—1980 című dolgozatról, *Botlik József* az erdélyi magyar irodalomról szerzett Pomogáts-könyvről, *Balázs Géza* pedig a vallási néprajz tárgykörében megjelent kiadványokról mond bírálatot.

Ifjúsági koncertek

A Filharmonia ifjúsági bérleti sorozatában három hangversenyt is tartanak ma és holnap, a zeneművészeti ezakközépiskola termében. Ma, szerdán délután fél 5-kor az „A” bérleteseknek, csütörtökön délután 3-kor a „B”, fél 5-kor a „C” jelű bérlettulajdonosoknak szól az „*Áldatok farsangja*” című koncertprogram. A többi között *Vivaldi Négy évszak* című művének egyes tételei, *Rimcskij Korsakov* (A dongó), *Schubert* (A pisztráng, A varjú), *Schumann* (A katicabogár), *Saint-Saens* (A hattyú), *Rameau* (A tyúk) művei szólnak meg, a műsorismertető *Meszlényi László* tartja. Az előadóművészek: *Vajda Júlia* (ének), *Sin Katalin* (gordonka), *Bodás Péter* (zongora) és *Szőllősy József* (hegedű)